

Dostavka.

Alb. pl. Muchar (Das römische Noricum II. 160) misli, da Orestes ni bil pravi Rimljan, ampak da je bil potomec odlične rimske rodbine v Panoniji naseljene, in da je njegovo rodno mesto bilo celó isti davni Petovij v gorenji Panoniji, ker se je namreč oženil s hčerjo rimskega grofa Romula, živečega v tem mestu. In po tem Romulu je bil torej tudi njegov (Romulov) vnuk (in Orestov sin) imenovan Romulus Momylus. — O sorodstvenih odnošajih patricija Oresta in njegovega sina Romula, cesarja, priobčil je tudi Rih. Knabl (Mittheil. d. historischen Vereines für Steiermark 1855. VI. 159) zanimivo razpravo poleg neke rimske nagrobnice nahajajoče se v Studenicah (blizu Ptuja).

Orestes in Severinus. Omenjeno je bilo, da sta si Orestes in Severinus bila dobra prijatelja ter je kancelar rimske države apostola noriškega mnogo let jako spoštoval in častil. A kdaj in kje sta se spoznala?

Huber l. c. méni, da sta se bila Severin in Orestes seznanila osebno že v Panoniji ali v Noriku. Pač je kaj lahko mogoče, — pravi Huber — da se je Orestes, v Italijo bežeč, sešel s Seve-

rinom, bodisi v gorenji Panoniji, skozi katero je moral potovati Severin, ki je prišel od vshoda, da je dospel v Norik, bodisi tu v pobrežnem Noriku samem, kjer je Severin deloval, zlasti ako rečemo, da se je Orestes zaradi večje varnosti skoz to-le provincijo napotil v Italijo. — Tako se je moglo zasnovati med možema prijateljstvo, o katerem nam svedoči tudi neki duhovnik Primenius. Eugipius namreč pripoveduje (Epist. ad Paschas. p. 5), da je pribežal Primenius k Severinu, ko je bil Orestes umorjen. Ta Primenius je bil pri Orestu, kakor veli Eugipius, jako veljaven mož in čislán, kakor da je njegov otec — „totius auctoritatis vir et velut pater eius fuisse diceretur“; pa je bežal k Severinu pač le, ker je vedel o njegovem prijateljstvu z Orestom. — Razven tega treba (veli Huber) poštovati javno službo obeh mož. Orestes se je moral iz Italije mnogostransko dogovarjati s Severinom. Saj je bil Orestes že za cesarja Nepota prav za prav vladar zapadne države rimske; a Severinus istodôbno, ne da bi menil in hotel, vendar nekako rimski namestnik v pobrežnem Noriku in v cerkvenem obziru tako rekoč papeški poslanik v tej pokrajini in vshodni Vindeliciji, kateri provinciji sta bili najbolj v nevarnosti pred Germani.

Iz belega Zagreba.

(Piše Janko Barlè.)

I.

Nikari se ne straši, prijazni čitatelj, mojega pisma! Res je taka oblika že precëj obrabljena, toda kaj je novega pod solncem? Čital si pisma že od raznih strani, tudi iz belega Zagreba. Kaj zato? Čitaj še to-le! Ménim, da je tako pisanje najprimernejše, da poročam kaj malega iz sosedne bratovske zemlje. Saj je prav in potrebno, da se poznavamo. Blizu smo si dosti, usoda nam je podobna, in bratovska ljubezen veže nas in Vas. Podajal bom drobtinice, drobtinice pa — upam — bodo podajale verno sliko tukajšnjega duševnega življenja.

Kakšno nam bo Hrvatoma novo leto? Ali se ga bomo veselili? Tam doli v „Bosni ponosni“ je pač mož, kateri se je veselil novega leta, mož, starina na književnem polju, preprosti bosenski frančiškan fra. Grga Martić. Sredi meseca prosinca je slavil petdesetletnico mašništva.

Fra. Grga (Gregor) Martić se je porodil v mali hercegovinski vasici Posušju dné 5. svečana l. 1822. Preprosti kmečki sin je bil jako nadarjen, zato so ga stariši poslali v znani bosenski samostan Kreševo, kjer je dovršil pet

latinskih šol in stopil v red sv. Frančiška. Frančiškani so bili stoletja jedina obramba vere in omike v zapuščeni Bosni in Hercegovini. Kasneje se je učil Martić marljivo v Požegi in v Zagrebu, a bogoslovje je dovršil leta 1844. v Stolnem Belemgradu. L. 1845. je opravil prvo sv. mašo.

Brez dvoma bo „Dom in Svet“ obširneje opisal življenje in književno delovanje Martićevo. Sedaj omenjam samo, da uživa sad svojega delovanja v ravno istem samostanu, kjer se je začel učiti, v zgodovinsko znamenitem samostanu Kreševu, še vedno čil in krepak na duhu in na telesu. Ob petdesetletnici njegovega posvečenja v mašnika takemu možu pač lahko želimo, da ga dobri Bog ohrani še dolgo.

Znano je, da je zagrebško gledališče mnogo premajhno; saj je sezidano tedaj, ko je bila hrvaška drama še v povojih. Pisalo se je leta in leta o novem gledališču, nabirali so se doneski, a gledališče se ni gradilo. Denarja bi še bilo, a pripraven prostor se ni mogel dobiti, da bi se vsem ustreglo. Naposled se je tudi prostor našel na vseučiliškem trgu, prav tam, kjer je bila l. 1891. razstava. Lanskega leta so začeli zidati in letos bo, kakor upajo, gleda-

lišče popolnoma dovršeno. Tako bodo imeli Hrvati novo, prostorno gledališče, katerega so si želeli že davno.

Naše gledališče je lani pod novim intendantom dr. Štefanom pl. Miletičem napredovalo prav veselo. Opera, katero so pred nekaterimi leti odpravili, prebudila se je zopet; predstavljalo se je tudi več novih iger, katere so bile napisane v novem duhu. Njihove vrednosti in koristi za hrvaško občinstvo ne preiskujem, omeniti pa moram, da se je predstavljala dné 2. prosinca t. l. prvič šala starega dubrovniškega pisatelja Marina Držića (1520—1580) z naslovom: „Stanac“. To je mala komedijca kakih 200 dvanajstercev, polna zdrave šale, zložena po narodno, ne pa po talijanskih vzorih. Neki stari kmet (vlah — tako so nazivali Dubrovčani kmete iz okolice) Stanac pride v mesto, da prodá nekoliko kozličev in sira. Ker ne more dobiti nikjer prenočišča, prenoči pri vodnjaku na kamenu, kjer ga najdejo trije ponočnjaki, izmed katerih mu jeden — tudi po kmečko oblečen — pripoveduje, da so ga pomladile vile. Starec veruje in se želi tudi sam pomladiti. Naprošene pustne „šeme“ pridejo kot vile, starca namažejo in obrijejo, potem ga pa pusté ondi. Hrvaško gledališče naj bi še večkrat poseglo v staro dubrovniško književnost. Omenjam tudi, da se je dné 30. prosinca predstavljala izvirna žaloigra „Ljutovit Posavski“, katero je napisal hrvaški pesnik dr. Tresić-Pavičić.

Umetniško življenje je v Zagrebu v obče oživel, odkar prebiva v njem glasoviti slikar Dalmatinec Vlaho (Blaž) Bukovac. Največ z njegovim trudom in z njegovim naganjanjem se je odprla božične dni mala razstava najnovejših del hrvaških umetnikov. Začetek je res majhen, vendar niti takega nismo pričakovali. — Lahko pa se nadejamo, da bo v prihodnje veliko bolje. V pritličju akademične palače so nam podali umetniki lepo zbirko svojih slik, črtic, bakrorezov in fotografij. Prvak vsem je seveda Bukovac. Že pri razstavi njegovih portretov lanskega leta smo se čudili njegovemu čopiču, s katerim je pokazal, da je izmed najboljših portretistov v Evropi, kar so mu v obče priznali strokovnjaki. Njegove slike so tem živejše, čim dalje jih gledaš. Zdi se, da se jim res kri pretaka po žilah, in pričakuješ, da sedaj-le izpregovoré. Tudi v dveh sedaj izloženih velikih slikah: „Gunduličev san o Osmanu“, in „Dubravka v Dubrovniku“, kjer se mu je odprlo mnogo širje polje, pokazal se je Bukovac mojstra. Tehnika je dovršena, barve žive in naravne. Dubravka mi je bolj povšeči kakor „Gunduličev san“, v katerem je ves prizor precëj nejasen. Tudi ostale

Bukovčeve slike, katerih do sedaj še nismo videli, pričajo o njegovi veliki umetniški nadarjenosti. Med ostalimi umetniki omenjam še mladega Ivekovića in Tišova, katera nam še mnogo lepega obetata, in pa bakroreza Crnčiča. Ta umetniška razstava kaže lep napredek v domačem umetniškem svetu; združila in zjediniła je hrvaške umetnike, kateri bodo z združenimi močmi še vrleje delovali nego doslej.

Slavni zbor Dimitrija Agrenjeva Slavjanskega se je oglasil tudi v Zagrebu. Priredil je štiri javne koncerte, a kar je zanimivo, jednega tudi v nadškofjskem semenišču za ondukajšnje gojence. Razven tega je pel Slavjanskega zbor na pravoslavni božič v cerkvi celo službo božjo. Odveč bi bilo hvaliti njegovo petje, hvali ga celi glasbeni svet. Učimo se pa od njega lahko marsikaj. Kaže namreč lepoto narodnih pesmij, če so v lepi glasbeni obleki. Med hrvaškim narodom bi se dobilo mnogo pesmij, katere po starosti, lepoti in izvirnosti ne bi prav nič zaostajale za ruskimi. Njegov zbor poje preprosto pesem z nepopisljivo milino in nežnostjo. Pevci res pojó, a ne kričé. Posebno cerkveno petje Slavjanskega je bilo zanimivo. Izvel je najtežje stvari z dečki dostojno, da, veličastno. Vsaki najmanjši odgovor se je pel točno in dovršeno; pesmi so se glasile sedaj kot pobožna, šepetajoča molitev, sedaj kot glas močnih orgelj, nazadnje celo kot vesele pesmice nebeških angelov. Slast je slišati Slavjanskega zbor, ko poje narodne pesmi, a še bolje poje cerkvene pesmi. Kakor čujem, sezidal je letos v Kijevu ogromno palačo, v kateri bo glasbena šola ne samo za Ruse, ampak tudi za druge slovanske narode. Gojilo se bo le slovansko petje.

Na našem slovstvenem polju ni posebnih novostij. Književniki delujejo za razne liste in književna društva, pa tudi politika odtegne književnemu delovanju mnogo vrlih sil. Knjige „Matice Hrvške“ za leto 1894. so izšle pred kratkim: devet jih je za ude, dve sta za plačilo.

Znani hrvaški pisatelj, župnik Jožef Zorić, je pričel v podlistku dnevnika „Obzora“ priobčevati večjo povest iz hrvaškega življenja: „Žrtva materina“. V tej povesti opisuje mater, katera trpi in vse žrtvuje za svoje dete, a v tem ji pomaga brat — vzor duhovnika in domoljuba. Povest se začinja nekaj let pred letom 1848., a končala se bo z nastopom bana Mažuranića. Tu bo lep košček iz polpretekle narodne zgodovine.

Zadostuj to za danes! Drugikrat se pomenu o drugih stvarih. Dotlej da ste mi vsi zdravi!

Poleg teh vremenskih pravil, ki so le v zabavo čitatelju, pa so drugi sestavki res poučni in zanimivi, ker kratko in poljudno poučujejo o zvezdoznanstvu, o nebesnih prikaznih ter sploh o vseh stvaréh, ki so s pratikarstvom v kaki zvezi. S to pratiko je uvêdel Volc v slovenski jezik zvezdoznanstvo terminologijo, ki je

z nekaterimi izjemami obveljala. S tem si je pridobil ne majhno zaslugo v našem jezikoslovju. A vendar se je kmalu po prvi izdaji Volčeve „stoletne pratike“ in Bleiweisove „nove pratike“ vnel med slovenskimi koledarniki nekaj pratikarski boj zaradi mesečnih imen.

(Dalje.)

Iz belega Zagreba.

(Piše Janko Barlè.)

II.

Ko pišem to pisemce, vrši se v hrvaškem gledališču slovesna predstava v slavo petdesetletnega umetniškega delovanja najplodovitejšega, in lahko rečem, tudi najboljšega glasbenika na slovanskem jugu, Ivana pl. Zajca. Hrvaško gledališče je iz hvaležnosti priredilo to predstavo, na kateri se pojó najboljša skladba priljubljenega umetnika. Sodelujejo domača pevka društva, in kot zaključek bo ponosno zagrmel junaški zbor: „U boj!“ Dné 21. svečana l. 1870. je ravnal Zajc prvič v hrvaškem gledališču svojo opero „Mjesečnico“ in pred petdesetimi leti je počel glasbeno delovati. Dolga vrsta let, a Zajc jih je dobro porabil in leto za letom bogatil in izpopolnjeval hrvaško pesem. Zajc je res častna izjema v umetniškem svetu. Marsikateri umetnik začne doma, in ko se proslavi, tedaj jo popiha v ptuji svet. Zajc pa je delal narobe: kot popoln mož, ovenčan s svojimi deli, povrnil se je iz ptujine v domovino. In te ni več zapustil, delal je neutrudljivo zanj in s svojim delovanjem priboril Hrvatom častno mesto v umetniškem svetu.

Včeraj, dné 1. sušca, so ga pozdravili zastopniki vseh pevskih društev cele kraljevine; potem je bil slovesni obed. Čestitkam celega hrvaškega naroda se je pridružil celó presvetli cesar sam in mu podelil viteški križec Franc-Jožefovega reda. Čast takemu možu! Na mnoga leta!

Ne morem, da ne bi omenil tudi spomina, kateri se je priredil dr. Račkemu na dan njegove smrti, dné 13. svečana. Čim dalje krije zemlja truplo milega pokojnika, tembolj čutimo, koliko smo ž njim izgubili. Prva obletnica njegove smrti se je slavila dostojno. Zjutraj je bila slovesna črna sv. maša, a popoldne je priredila akademija svojemu nepozabljivemu predsedniku slovesno sejo. Zbralo se je v dvorani akademije mnogo najodličnejšega občinstva. Veseli nas, da je bilo na seji mnogo odličnih gospej, mnogo vseučiliščnikov, a bil je tudi sam

nadškof dr. Posilović. Akademik Tadija Smičiklas je čital dalje nego jedno uro odlomke večje razprave: „Život i djela dr. Franje Račkoga.“ Bili so le odlomki, vendar v njih je bil načrtan slavi Rački na drobno. Smičiklas nam je podal pravo njegovo sliko, in iz vsake vrstice nam je odsevala njegova velika duša. Rački ni poznal osebnih koristij, v njem je bila utelešena ona lepa beseda velikega Strossmayerja: „Sve za vjeru i za domovinu.“ Težko pričakujemo celega dela Smičiklasovega, katero bode izdala akademija v 4000 iztiskih. To delo nam bo podalo popolno sliko Račkega.

Na tem mestu omenjam tudi, da je jugoslovanska akademija znižala ceno svojim knjigam za polovico, ker hoče, da se na ta način bolj razširijo med narod. Lepa je vrsta knjig, cela knjižnica, katere je izdala akademija v letih svojega obstanka. V vseh učenjaških strokah je nakopičenega tu obilo gradiva. A nekaj je, kar nas boli. Nikakor namreč se ne dá tajiti, da v nekaterih razpravah, posebno v „Radu“, ne veje povsodi pravi duh, kar je tem žalostneje, ker je ravno škof Strossmayer največji dobrotnik in pokrovitelj akademije. Tudi med hrvaškimi akademiki se jih nahaja nekoliko, kateri hočejo strupene rastline s ptujega učenjaškega sveta presaditi v domači vrt.

Dné 21. svečana je bila glavna seja društva sv. Jeronima, katero je obiskalo mnogo odličnih členov iz Zagreba in okolice. Predsednik dr. Feliks Suk se je v lepem govoru spomnil veslega dogodka, da so dobili Hrvati za nadškofa dr. Jurija Posilovića, kateri je bil prvi beležnik društva sv. Jeronima in kateri ima veliko zaslug za društvo. Spomnil se je tudi prvega predsednika društvenega, pokojnega Tomaža Gajdeka, in lepo pokazal, koliko je storil on iz ljubezni za svoj narod. Posebno duhovnike je opomnil predsednik, naj razširjajo društvene knjige in seznanijo narod s tem tako koristnim društvom. Res potrebno je, da se duhovniki z veseljem in navdušenostjo loté tega posla sedaj,

ko se sprejemajo v društvo tudi letni člani z udnino 50 novč. Torej rodoljubni hrvaški duhovniki, na delo! Lani se je sicer že precèj kasno oglasilo, da se sprejemajo v društvo letni člani, pa vendar se jih je oglasilo 2495. Upamo, da se to število v tekočem letu vsaj podvoji. Dostojnih členov šteje društvo 12.153, a ves imetek je vreden 155.991 gld. 34 novčičev. Društvo bo izdalo za to leto pet knjižic: koledar „Danico“ v 42.000 iztiskih, „Ptice“, zadnji zvezek Davorina Trstenjaka, potem „Čovjek od ženitbe do smrti“ po Albanu Stolzu in jedno knjižico gospodarstvene in jedno pobožne ali pa pripovedne vsebine. Društvu želimo od srca uspeha in rasti.

Letos bodo slavili Madžari tisočletnico svojega prihoda v svoje sedanje pokrajine. Slovesnosti bode seveda dovelj, a priredili bodo menda

l. 1896. tudi velikansko razstavo. Na tej razstavi bodo sodelovali tudi Hrvati: zakaj, pač ne vem. Izbral se je poseben odbor, kateremu je naloga skrbeti, da bode hrvaški oddelek čim sijajnejši. Vlada je dovolila v ta namen 100.000 gld., in vendar se mnogim v odboru zdi ta vsota še mnogo premajhna. Spominjamo se še lepe hrvaške deželne razstave, katera je bila sicer jako dostojna; tudi takrat se je dovolila za razstavo neka vsota, vendar je bila prav mačehinska v primeri z vsoto, katera se daje v proslavo madjarskega imena.

Za danes dovršim to svoje pismo; post je, pa bodi tudi pismo kratko. Če Bog dá zdravje, pomenimo se po veliki noči zopet kaj malega. Naj se le zopet jedenkrat oglasi vesela pomlad! Pozdravljeni!

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige „Matice Slovenske“ za leto 1894.

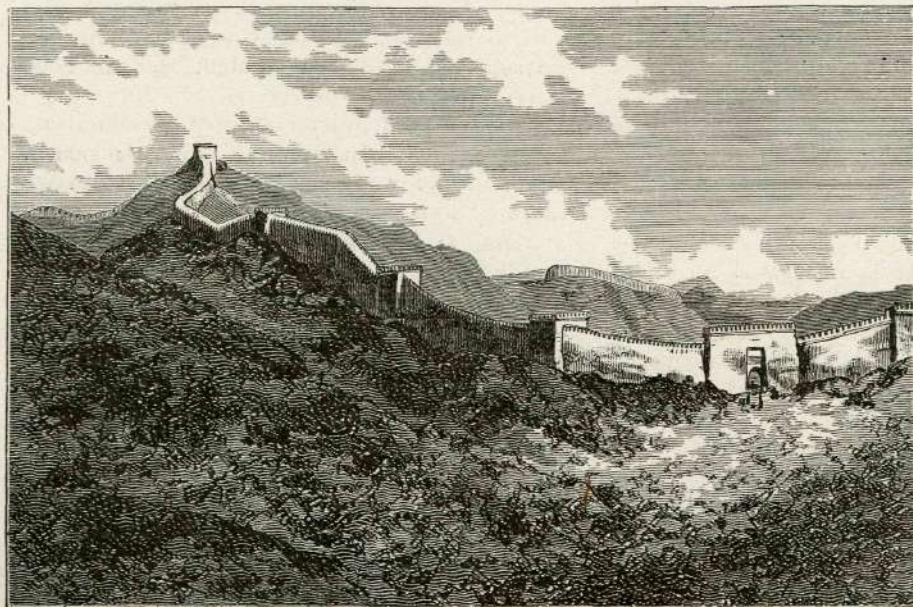
(Dalje.)

Ant. Knezova knjižnica. Zbirka zabavnih in poučnih spisov. Izdaje „Slovenska Matica“. I. zvezek. Uredil Fr. Levrec. V Ljubljani 1894. Tisk „Národne tiskarne“. Str. VI + 195. Cena 40 kr.

Knezova knjižnica prinaša podobo ustanovnika, rajnega velikega trgovca v Ljubljani,

gosp. Antona Kneza, in kratek življenjepis njegov. Zatem pa čitamo v knjižici povest: „Gospod Lisec“. Spisal dr. Fr. D. — Slovensko občinstvo veselo seže po vsakem novem delu, ki ga je napisalo spretno pero gospoda dr. D. Saj pa tudi pisatelj zna pripovedovati. Brez nepotrebnih uvodov nas v svojih povestih seznanja z glavnimi osebami tako umno, da so nam takoj zanimive in domače, kakor da bi bili naši stari znanci. V tej-le povesti spoznamo glavno osebo, gosp. Lisca, ki je bil v mladosti v železnični službi, na starost

pa je prišel v Dobravo, kjer si je znal med preprostimi rojaki pridobiti visoko čislanje, ker je pomagal ljudem pri tožbah in sploh pri opravkih z gospodsko. Kmalu je bil najvažnejša oseba v Dobravi; njegov vpliv se je kazal v vseh hišah, zlasti pa pri Brdarjevih. Brdarjeva brata, kmečka sinova, Janez in Tone, si nista bila kar nič sorodna po duhu. Janez je bil pol leta v Zagorju pri rudarjih. Navzel se je ptujih šeg, postal bahač in postopač. Oženil se je

Kitajski zid.

Iz belega Zagreba.

(Piše Janko Barle.)

III.

Zadnjič sem obljubil, da se oglasim kmalu po veliki noči. A je že minula lepa pomlad, in jaz jedva prijemam za pero. Potres nas je vse potresel, vseh oči so bile obrnjene v nesrečno Ljubljano, katera je žal zaslovela po celem svetu po svoji nesreči. Dolgo se ne bodo zacelile rane, katere je vsekali potres. Tudi Zagreb je že poskusil to silno podzemno moč, vendar škoda je bila manjša, a če je tudi glavno mesto trpelo, dežela je ostala nepoškodovana. Lesenim hišam po deželi ni mogel potres mnogo škoditi, a tudi njegov obseg je bil manjši od ljubljanskega. Upajmo, da bo pomagala ubogemu narodu slovenskemu prirojena vstrajnost in žilavost, a po njej naj se vzdigne skoraj in razcvete prerojena Ljubljana — ponos slovenskega naroda!

Na sam Vnebohod je bilo, ko je slavil beli Zagreb lepo slavnost —, odkrival se je spomenik največjemu hrvaškemu pesniku iz novejši dobe Petru Preradoviću. „Dom in Svet“ je nekdaž že objavil kratek njegov življenjepis s sliko. Pa četudi ne bi, vedel bi vsak naš bralec, da je bil Preradović mož, vreden najlepšega spomenika. V dobi preporoda so zazvene le njegove pesmi, obudile in navdušile narod, saj je pel pesnik od srca k srcu, a pel je tako, da se mu niti danes ni našel vrstnik. Vzbujal je narod, sadil mu v srce plemenito ljubezen do domovine, tolažil ga v dnevih nesreče, gasil nesrečni bratovski prepir in navduševal za vse, kar je lepo in vzvišeno. In tako je popeval vojak, visoki vojaški dostojanstvenik, kateri se pa ni sramoval nikdar očitno in slovesno pripoznati, da je sin svojega naroda. Pel je, kakor mu je velevalo srce, a ker je bil rojen pesnik, zato je pač naravno, da so se njegove pesmi prikupile vsakomu in postale prava svojina narodova. Umrl je v ptujini. Vendar se je tudi njemu izpolnila želja, kakor našemu velikemu pesniku, da mu leži truplo v domači zemlji. Hvaležni hrvaški narod je prenesel l. 1879. z veliko slovesnostjo, pri kateri so sodelovali vsi sloji naroda, njegove kosti v beli Zagreb, kjer mu je grob okrasil s prelepim spomenikom.

No, pogrešalo se je še nekaj, kar bi bilo dostojno takega velikana. V samem Zagrebu naj bi mu se dvigal spomenik, kateri naj bi bil spomin na njegova dela, ob enem pa tudi potomstvu v vzpodbudo, da posnema njegove vrline. Tako je hrvaški narod odkril nedavno spomenike v Makarski „starcu Milovanu“ — pesniku frančiškane Kačiću, katerega posnetek stoji

tudi v Zagrebu, v Dubrovniku neumrlemu Gunduliću, v Krapini ilirskemu prebuditelju dr. Ljudevitu Gaju. V Zagrebu je to misel ustvaril mladi dr. Štefan Miletić, sedanji intendant hrvaškega gledališča. Sam velik slavitelj pesnika Preradovića, naročil je pri slavnem kiparju Rendiću spomenik, katerega je podaril hrvaškemu narodu. Kakor vsa dela tega umetnika, tako se odlikuje tudi ta spomenik: podaja nam dostojno podobo pesnika-vojaka. Vlil ga je znani Pöningerov zavod na Dunaju, a krasno podnožje mu je izdelano iz raznobojnega repentaborskega kamena. Mesto zagrebško je določilo prostor za spomenik na južni strani akademiskega trga. Ta prostor je prav primeren, a še lepši, ko se bo od ondodaj umaknil sedanji kemijski laboratorij. Tu je baš najlepši del mesta, posebno ko se bo ondi od južnega kolodvora sem razprostiral velik trg. Vsak ptujec bode lepi spomenik lahko opazil, ko se bo vozil v mesto.

Spomenik se je odkril dovolj slovesno, a bil bi se lahko še bolj, ko bi bili malo bolj opozorili hrvaški narod na to slovesnost. Bili bi pač tudi tu sodelovali Hrvati iz vseh hrvaških pokrajin, kakor so n. pr. ob odkritju Gundulićevega spomenika. A naša slavnost je bila le bolj slavnost mesta Zagreba samega.

Ob najstari uri dopoldne dné 23. malega travna se je začela slovesnost. Godba je igrala, a razna pevka društva so odpela nekoliko pokojnikovih pesmij. Zbralo se je mnogo odličnega občinstva, med drugimi sta bili tudi dve pokojnikovi hčerki, katerima je pač srce igralo od veselja in ponosa, ko sta videli, kako proslavlja narod njihovo nepozabnega očeta. Župan Mošinsky je govoril primeren govor, a pesnik Hugo Badalić je deklamoval za to slovesnost zloženo pesem. Pač so mnogemu v očeh lesketale solze, ko se je oglasila iz tisoč grl gromovita: „Slava Preradoviću!“ Tudi je vsakdo lahko hvaležen darovatelju Miletiću, kateri je podaril svojemu narodu prekrasen in drag spomenik, ne zaradi hvale, nego zato, ker je umel ceniti zasluge pesnika Preradovića za hrvaški narod in za hrvaško lepo knjigo.

Dva večera so predstavljali v gledališču v slavo Preradoviću tudi njegovo narodno dramo: „Kraljević Marko“, katera je bila tedaj prvič na odru. Ta drama je nekaj posebnega; Preradović jo je zložil po lastnem vzoru. Mnogo težave je delala primerna inscenacija, ali po trudu dr. Miletića je bila jako velikanska in bogata. Skladatelj Ivan pl. Zajc je zložil potrebno godbo

v čisto narodnem duhu. Pred predstavo pa je deklamovala igralka Strozzi pesem Ivana Hranilovića: „U čast Petru Preradoviću.“

Tako je minula slovesnost odkritja Preradovićevega spomenika, katere se iz srca veselijo tudi bratje Slovenci. Saj je Preradović tudi njim lep vzgled vernega, domoljubnega in mislečega pesnika. In takih pesnikov potrebujemo!

Veselo je iznenadila vsakega pravega prijatelja hrvaškega naroda novica, da bo jugoslovanska akademija izdajala dva prav znamenita in potrebna zbornika in sicer: „Folkloristički zbornik“ in pa „Zbornik povjestnih spomenika književnosti hrvatske u novom veku“. Folkloristika je nova znanost. Besedo „folklore“ (foklor) je prvi rabil anglež Toms l. 1846. v „Athenäum-u“ za znanje narodnih pripovedek, bajk, pesmi in običajev, v obče za znanost o narodu. Tega naziva so se poprijeli Angleži, a l. 1878. so osnovali tudi društvo „Folklore Society“, katero se bavi z nabiranjem in preiskovanjem narodnega blaga in narodnih običajev. Kasneje so sprejeli ta naziv tudi drugi narodi, a znanost sama se je vedno bolj izpopolnjevala in bistrila ter si pridobila mnogo prijateljev v naobraženem svetu. Sedaj se že v vsakem večjem narodu izdajajo časopisi, kateri se na drobno bavijo s to znanostjo. Tako imajo Nemci svoj: „Zeitschrift des Vereins für Volkskunde“, Rusi list: „Živaja starina“, Poljaki: „Visla“, Čehi izvrstno urejevani „Český lid“, o katerem je tudi že „Dom in Svet“ jedenkrat nekoliko izpregovoril, in Galicija: „Lud“. Med Hrvati je pripravljala pot temu zborniku marljivi Ivan

Kukuljević v svojem „Arhivu“, drugače je pa ta znanost med Hrvati precéj zanemarjena. In vendar je narodno življenje Hrvatov tako znamenito, ker se je z malimi izjemami skoraj neizpremenjeno ohranilo iz davnine. Pri Čehih je n. pr. kultura že jako izbrisala prosto-narodni značaj, vendar je zanimanje, katero kaže ves češki narod za to znanost, storilo, da se je letos odprla prekrasna češka narodopisna razstava. Raziskovanja na tem polju nam odkrivajo mnogo znamenitih stvari, ki pričajo o slovanski kulturi v predavnem času. Jugoslovanska akademija je osnovala še o pravem času ta zbornik, kateremu želimo mnogo prijateljev. Delil se bo na tri dele: Pisalo se bo o narodnem življenju v ožjem zmislu, potem o narodnih običajih in nazadnje o dijalektologiji. Ne morem si kaj, da ne bi tu zaželel, da se tudi med Slovenci zapiše in objavi, kar je še kje ohranjenega. Res malo nam je še ostalo, vendar iz lastne izkušnje vem, da je še tu pa tam vendar kaj ostalo. Tako je n. pr. vsak rodoljub veselo pozdravil oni spisec o stavnicah, kateri je prinesel letošnji „Dom in Svet“. In kaj takega bi se še marsikje dobilo.

Tudi drugi zbornik bo jako zanimiv, posebno, ker je akademija zbrala že mnogo gradiva, katero bo tu objavila. To bode posebno koristilo pisatelju zgodovine hrvaške književnosti, ker se bo v tem zborniku zbiral gradivo počenši od XV. stoletja pa do l. 1860. Mnogi doslej neznani rokopisi in mnoga pisma, katera bodo marsikaj pojasnila, bodo tu zagledala beli dan. Obema zbornikoma želimo obilo sodelavnikov in prijateljev.

Književnost.

Slovenska književnost.

Slovanska knjižnica. Sn. 36. V gradu in pod gradom. Pripovedka. Češki spisala Božena Nemčeva. Poslovenil Petrovič. Ta pripovedka, bolje povest, je v socialnem oziru pomenljiva. Huda so nasprotja „v gradu“ — med visokimi stanovi — in „pod gradom“ — med nizkimi sloji ljudstva. Nasproti si stojita v tej povesti pregrešna razkošnost, ki presega vse meje v napačni pasji ljubezni, in koščeni glad, ki povzroča kolero; kaže se tu odurna stran slabotnih, lokavih in zavistnih duš poleg blagih in neupogljivih značajev zvestobe in dobroteljske, šopiri se tu košata oholost proti preprosti ponižnosti. Vendar pa slednjič nadviada krščanska ljubezen, čednost se povzdigne, napuh kaznuje. Sklepni dvogovor v dodatku med čitateljem in pisateljem je posebnost te znamenite povesti. — Čitateljem tega snopiča naznanja uredništvo, da je bilo v dveh

rokah popravljanje jezika v pričujoči povesti in da vsled tega v malenkostih ni doslednosti. Zares je jezik v tej povesti dovolj lep; na str. 32. stoji „primši“ nam. „primši“, na str. 52. bi želeli rodilnik v stavku: „nobena si ni drznila prestopiti vežin (!) prag.“

Val. Bernik.

Izbrane pesmi. Zložil Anton Funtek. V Gorič. Natisnila in založila „Goriška tiskarna“ Anton Gabršček. 1895. 8°. Str. 160. Cena naročnikom Slov. knj. 30, nenaročnikom 50 kr. Čisti dohodek je namenjen Ljubljani. (Slovanske knjižnice 38. in 39. snopič.) — Ker nam ni namen, da bi ob tej ugodni priliki, ko je znani pesnik izdal svoje izbrane pesmi, govorili o splošnih stvaréh in napisali dolgo oceno, povemo ob kratkem svojo misel. — Marsikaj mora razsodnemu čitatelju ugajati v tej zbirki. Pesmi se smejo po vsebini in obliki prištevati boljšim proizvodom našega pesništva; semtertje